

Аналіз зарубіжного досвіду правових систем та правових форм іпотеки дозволяє дати сучасне визначення поняття "іпотека" як економічного та правового інституту. Іпотеку одночасно можна визначити як три взаємопов'язані між собою поняття. По-перше, це грошові зобов'язання, забезпечені заставою нерухомості, землі, окремих об'єктів рухомого майна, майнових прав, емісійних іпотечних цінних паперів, а також інших іпотечних боргових зобов'язань. По-друге, це заставна. По-третє, це іпотечний кредит.

За умов України доцільно використати той зарубіжний досвід іпотечного кредитування, який найбільшою мірою відповідатиме особливостям національної економіки, соціально-політичним реаліям країни.

Література

1. Смолянников А. Ипотека: теория сквозь призму законотворчества/ А. Смолянников // Вопросы экономики.– 1997.– №7.– С.112-123.
2. Стейнметц Т., Уитт Ф. Ипотечное кредитование/ Пер. с англ. Предисл. И.М.Булдаковой.– Екатеринбург: Изд-во "Сфера", 1997.– 208 с.

УДК 347.764:347.82(045)

Хірс Я.О.,
к.ю.н.,

Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРАНСПОРТНИХ ВІДНОСИН

Транспортні відносини – це суспільні відносини, що виникають у зв'язку зі здійсненням транспортної діяльності уповноваженими суб'єктами. Транспортні правовідносини за своїм сутнісним змістом мають подвійну юридичну природу: адміністративну та цивільно-правову. Адміністративна пов'язана із організаційними питаннями діяльності на транспорті, а цивільно-правова окреслюється сферою здійснення транспортування та надання посередницьких послуг з перевезення. Питання цивільно-правового регулювання транспортних відносин є досить складним та об'ємним і в межах наукової статті не може бути повноцінно розглянутим, тому ми приділимо увагу окремому питанню цивільно-правового регулювання транспортних відносин, а саме: розрахункам за надання транспортних послуг. Як відомо, транспортні послуги можуть бути класифіковані за багатьма критеріями, серед яких і об'єкт транспортування, відповідно до якого транспортні послуги мо-

жуть полягати у перевезенні вантажу, пасажирів, багажу, послуг. В цьому різноманітті транспортних послуг приділимо увагу саме пасажирським перевезенням та розрахункам за них.

Актуальність піднятого питання зумовлена наступними факторами: 1) наразі законодавцем активно підтримується поширення безготівкових розрахунків; 2) значна частина коштів в Україні поки що знаходиться в тіні в зв'язку із переважанням готівкових розрахунків над безготівковими; 3) транспортні перевезення на даний час здебільшого оплачуються готівкою і тільки-но в поодиноких випадках використовуються безготівкові форми розрахунків. З урахуванням викладеного видається очевидною доцільність визначення окремих особливостей цивільно-правового регулювання здійснення розрахунків за послуги транспортного перевезення, а відсутність аналогічних наукових робіт на теренах науки цивільного права – свідчить про її безумовну новизну.

Згідно із ч.2 ст. 7 Закону України "Про транспорт", розрахунки із споживачами послуг транспорту загального користування проводяться на основі чинних тарифів у порядку, визначеному кодексами (статутами) окремих видів транспорту та іншими актами законодавства України [1]. Розрахунком ми вважаємо дії, спрямовані на погашення грошового зобов'язання. Розрахунки можуть здійснюватися у готівковій та безготівковій формі.

Сьогодні розрахунки за транспортні пасажирські перевезення здебільшого здійснюються у готівковій формі. Особливо це стосується автоперевезень. Така ситуація сприяє тому, що по-перше, поза банківської системи знаходиться чимала кількість готівкових коштів, по-друге, з точки зору податкової системи – отримана в результаті транспортного перевезення готівка зачасти не обкладається податком, оскільки значна її частина приховується. Положенням про форму та зміст розрахункових документів, затвердженим наказом ДПАУ від 01.12.2000 р. № 614 [3], визначено, що розрахунковими документами для підприємців, які надають послуги з перевезення пасажирів, є квитки на приміські та міські автомобільні маршрути, при цьому з Положення зрозуміло, що такі квитки обов'язково мають видаватися при реєстрації розрахункових операцій за разові послуги з перевезення пасажирів у міському/приміському автотранспорті. Однак, як свідчить практика, такі квитки доволі рідко можна отримати під час користування послугами пасажирського автотранспорту. Якщо ситуація із міськими автоперевезеннями спостерігається практично в кожному місті України, то безквиткові приміські автоперевезення найбільше характерні

для Криму та міст Західних областей (особливо гірськолижних курортів). Це, відповідно, загрожує тим, що, по-перше, ніякої юридичної підстави надання транспортних послуг в такому разі немає, тобто між пасажиром та перевізником відсутні правові відносини, оскільки квиток в правовому розумінні також є підтвердженням укладення договору перевезення між перевізником та пасажиром; по-друге, пасажири без квитків не можуть розраховувати на страхові виплати у разі, якщо станеться ДТП; по-третє, як вже зазначалося, неможливо здійснити облік користування автотранспортними послугами.

Найліпшим вирішенням зазначеної проблеми має стати автоматичне укладення договору перевезення, тобто пропуск пасажирів через так звані турнікети, на зразок тих, що стоять в метрополітені. Такі пропускні турнікети активно використовуються в Європі. При цьому важливо відмітити той факт, що згідно із нещодавно прийнятим Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо функціонування платіжних систем та розвитку безготівкових розрахунків" [2], відтепер споживач має право на вільний вибір товарів і послуг у зручний для нього час та на вільне використання електронних платіжних засобів з урахуванням режиму роботи та обов'язкових для виконавця форм (видів) розрахунків, установлених законодавством України, а виконавець послуг зобов'язаний всіляко сприяти споживачеві у вільному виборі продукції та форм її оплати. Звідси, пасажир має право на здійснення розрахунку за транспортне перевезення за допомогою електронних платіжних засобів. Однак, наразі це реалізувати взагалі не представляється можливим. Відтак, запропоновані турнікети могли б вирішити дану проблему. Зокрема, перепусткою могла б стати картка на зразок тієї, що використовується в метрополітені із певною кількістю поїздок на ній, які могли б застосовуватися єдино на різних видах міського транспорту. Придбання таких карток могло б здійснюватися через відповідні термінали як готівкою, так і в безготівковому режимі.

Підсумовуючи, слід відмітити, що в цивільно-правовому регулюванні транспортних відносин існує чимало аспектів, оскільки це є відносини складні за своєю структурою, із значною кількістю суб'єктів, об'єктів, і зв'язків між ними, що виражаються у правах та обов'язках. Разом із тим, деякі з них, як ті, що розглянуті в статті, потребують підвищеної уваги та нагального вирішення, якщо держава дійсно ставить собі за мету стати правовою, соціальною, домогтися врешті-решт детінізації економіки, і при цьому не відставати у розвитку від розвинених країн.

Література

1. Закон України "Про транспорт" від 10.11.1994 р. № 232/ 94 – ВР// Відомості Верховної Ради України.– 1994.– № 51.– Ст.446.

2. Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо функціонування платіжних систем та розвитку безготівкових розрахунків" від 18.09.2012 р. № 5284-VI// Урядовий кур'єр.– 2012.– 31 жовтня.– № 199.

3. Положення про форму та зміст розрахункових документів, затверджене наказом ДПАУ від 01.12.2000 р. № 614. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0105-01>.

УДК 347.82.01

Шумський П.В.,
к.ю.н., професор,
Національна академія прокуратури України, м. Київ, Україна

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ДОГОВОРУ ПОВІТРЯНОГО ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПАСАЖИРІВ

Транспорт є однією з найважливіших галузей суспільного виробництва і покликаний задовольняти потреби населення та суспільного виробництва в перевезеннях. Створення і розвиток повітряного транспорту в найбільшій мірі відповідає функціонуванню народного господарства. Матеріальною підставою для транспортних правовідносин є договір повітряного перевезення.

Договір повітряного перевезення пасажирів та його умови посвідчуються документом на перевезення, який видається авіаційним підприємством або уповноваженими ним організаціями чи особами (агентами). Документами на повітряне перевезення пасажирів та багажу є: квиток ((паперовий або електронний) – при перевезенні пасажирів); та багажна квитанція ((паперова або електронна) – при перевезенні речей як багажу пасажирів) (ч.3 ст. 98 ПК України). У проїзному квитку перераховані всі основні умови договору перевезення пасажирів: ціна, час відправлення, термін придатності і тощо. Відсутність, помилковість в оформленні або втрата квитка та багажної квитанції не впливають на дійсність договору перевезення. Проте квиток не можна вважати письмовою формою договору, оскільки на ньому немає підписів протилежних сторін.

Водночас, письмова форма договору повітряного перевезення ван-